

EDINOST

Glasilno Slovenskega političnega društva za Primorsko

»V ednosti je moč.«

«EDINOST» izhaja 2krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vse leto je 48 gl., za polu leta 24 gl., za četrt leta 12 gl. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri cenzuriranju in v tiskarnah v Trstu po 5 kr., v Gorli in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnice, reklamacije in inserate prejema Upravništvo, via Torrente, »Neva tiskarna«.

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Torrente« »Nuova Tipografia«; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznanih in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Zveza treh cesarjev.

Ves svet je bil te dni obrnen v malo rusko-poljsko mesto Skier-niowice, ker tam se je skoraj gotovo sklepalo o prihodnji osodi Evrope. Trije najmočnejši vladarji Evrope, naš, ruski in nemški cesar, sešli so se v ponedeljek v poletnem dvorcu ruskega carja, in temu shodu so prisustvovali prvi evropski diplomati. Sprejem našega in nemškega cesarja od strani ruskega je bil sicer prav slovesen in veličasten, a še bolj je bil presrčen, in se je videlo, da je bil od vseh treh strani uprav zaželjen.

Ko se je še lansko leto mirno govorilo in pisalo o zvezi Italije, Nemške in Avstrije govorilo se je, da je ta zveza v prvi vrsti obrnena proti Francoskej in Rusiji. Mi smo uže tistikrat to menenje naznačili kakor »pium desiderium« naših velikonemcev in smo tudi večkrat poudarjali, da bi se Avstrija ne mogla in ne smela spuščati v take zveze, katere bi jej utegnole postati osodopolne, ter da Avstriji tudi glede mirnega rešenja jutrovega prašanja najbolj kaže, da se sporazume z Rusijo. Mi nismo nikoli hoteli verjeti, da bi bili naši državniki tako zaslepljeni, da bi zopet začeli ali po nekako nadaljevali politiko Boul-Schauensteina od leta 1854, katera politika bi bila Avstrijo k malo pahnola v propad. Varali se nismo; Avstrija je zapustila najbrže za vedno pot takozvane konjekturalne politike ter nastopila zopet svojo tradicionalno politiko, od katere so jo hoteli nekoliko časa po vsej sili odvrniti ustavoverni centralisti.

Denes je vsakemu jasno, da je zveza treh cesarjev gotova in trdna

in da so odstranjene vsi vzroki nezaupljivosti in razdvoja mej Avstrijo in Rusijo.

Zveza treh cesarjev pa pomenja za Evropo v prvi vrsti dobo dolgotrajnega mira in prevladanje konservativne politike. Bismark sam je spoznal, da bi bilo njegovo velikansko zidališče le slabo zavarovano, ako se v Evropi prej ko prej ne osnuje kolikor mogoče trdna in mogočna zveza severnih konservativnih velevlasti.

Jako v prilog so njemu prišli izgredi nihilistov ns Ruskem in socialistov po vsej Evropi. Vsak si lahko misli, da so se vsi evropski vladarji prestrašili te nove prikazni, ali bolezn v človeškem društvu. Ni reči, kakor bi radi ljudi slepili velikonemci, da je po nihilizmu le ruski vladar neprijetno zadet; v takih stvarih so solidarni vsi vladarji skoraj brez razločka, ker socializem je nalezljiv in je enako obrnen proti vsem monarhijam.

Bismark je torej našel prav dobro pripravljena tla. — Zvezo treh cesarjev so mnogo pospeševale tudi gospodarske razmere treh mogočnih cesarstev. — Angleška kolonijalna in sploh gospodarska politika pa močno zavira materijalni napredek skoraj vse srednje in severne Evrope, kajti Anglija si je osvojila skoraj vso trgovino vsega sveta in ta angleški trgovski monopol je ob enem ustvaril tudi monopol angleške obrtnije.

Ta monopol pa je socialnim razmeram Evrope jako nevaren, kajti kakor je škodljivo v državi, da se ves kapital nabira le v nekaterih trgovskih hišah, prav tako je škodljivo in nezdravo za vse druge države, ako je

vsa svetovna kupčija odvisna le od ene države. To je uže Napoleon I. spoznal in Evropa je od tistega časa le še bolj prišla v gospodarsko odvisnost od Angleške.

Da je mož, kakor Bismark, kateri je začel ozbiljno preudarjati socialno stanje nemške države ter se konečno prepričal, da Nemška ne more z vso svojo inteligencijo in pridnostjo srečna in bogata postati, ako ne varuje svojega lastnega dela, konečno prišel tudi do spoznanja, da je monopol angleške v resnici nevaren Evropi, ker zavira povoljno rešenje socialnega prašanja, kolikor se to naslanja na varstvo dela in na pravico, da je vsako delo tako plačano, da more oni, ki se z njim bavi, vsaj človeško živeti.

In Bismarka so posnemali gledé načel, kako rešiti takozvano socialno prašanje, tudi naši državniki.

O Rusiji še govoriti ni, ona gre Angleškej vsak dan bolj na vrat. Mi zapazujemo torej, da ima napetost proti Angleškej svoje dobre uzroke v novih gospodarskih načelih, katerih so se poprijele vse tri severne velevlasti in smo prepričani, da omenjene velevlasti ne morejo doseči svojih gospodarskih ciljev vsaka za-se, ampak le skupno in z naporom proti angleškemu svetovnemu gospodarstvu.

Kedo bi danes še preziral, da je gospodarska politika držav odvažnejša, nego vsaka druga ideja, kajti baš od gospodarske dobre ali slabe politike je največ odvisna stalnost ali nestalnost denašnjih državnih osnov in oblik.

Shod treh cesarjev ima torej gotovo v prvi vrsti namen, da se postavi jez pretečim socialnim prevratom,

da se po vsej Evropi zopet uvedó konservativna načela; naravno pa se ta konservativizem mora razširiti tudi na gospodarsko polje; čemu pa se ustavlja posebno monopolistično postopanje bogate Anglije. Konservativizem v politiki in popolna doslednost v notranjem vladnem sistemu je skoraj gotovo cilj sestanka vladarjev.

Zraven tega pa se uriva tudi menenje, da se sploh ni moglo doseči popolne sprave in prave zveze, ako se niste Ruska in Avstrija uže poprej popolnoma sporazumeli glede rešenja jutrovega prašanja, to je, ako si niste dogovorno postavile mej, do katerih gre moč in vpliv ene in druge države.

Mi avstrijski Slovani pa se nemamo prav nič bati take konservativne politike, ker za Avstrijo velja v tem obziru enakopravnost; ona se mora, ako hoče dobro izvesti svoj nov program, tudi najbolj naslanjati na Slovane. Kakor rečeno, po Evropi veje konservativni veter; a mi Slovani se bomo v takem vremenu gotovo boljše čutili, nego smo se tistikrat, ko je pihal pri nas gnjili jug nazovi liberalizma in ko je vladala gospodarska politika takezvanega »najvišega fruktificiranja.«

Politični pregled.

Notranje dežele.

O velepomembnem skodu treh cesarjev prinašajo časniki zelo natančna poročila. Kako sta cesarja pozdravila, o tem smo uže zadnjič omenili. Po pozdravu obeh cesarjev je ruski car našemu predstavil svoje ptemstvo, naš cesar je vsacemu predstavljencu segel v roko in dalj časa govoril z Werderom,

pri zidanji kake hiše, če tudi govore zidarji slovenski, ker družega tudi ne znajo, slovenske le oblike in to tem bolj, ako dodenemo tudi vsakdanje nemške besede. Le tam pa tam se sliši kak slovenski glagol, ker uže drugače ni mogoče in pa če prištevamo še vsakdanje: »permojduša«. Tudi orodje pri zidanji ima skoraj le ptuja imena. — (Prvi, ki so zidarstvo prinesli v naše kraje, bili so Italijani, zato ital. izrazi).

Nemščina se rabi bolj za orodja in pa pri konjih. Ti nemajo še imen ne slovenskih. Čuje se le: Simel, Švate itd.

Eto obrazca: Kdor hoče konja vpreči, mora ga prej »oširati«. To se zgodi tako-le: Na glavo se dene konju uzda, ki ima pri očeh velike »šajbe«, da se konj ne splašá. Za tem se dene konju na glavo komat, v usta se mu potisne železo, ki je v zvezi s cruglji (Zügel). Pod vratom ima konj še brusketno (mislim nem: Brustkette) ali rajsaketno, ki je v zvezi s »tajsenco« in ta z »štango« pri vozu. Da more konj uleči voz, ima komat »šrange« (Strang), katere so v zvezi z drikelcem (Drückel). Ta je v zvezi s »trakeljno« in »axom«. Na axu so trakeljni, na teh pa oplin ali če je to prednja prema, pa polica, na kojoj je še ridof (Riedhof) in pa »trogarji«. Kolesa imajo v sredini pesta. V te so zabite »špice«, na katerih slone platišča, ki delajo zunanji obod kolesa. Na platišča so »prišravfane« »šine« in dobro »zanetane« (netati nem: nieten). Za pojem veriga ni družega izraza nego: Ketna in tudi za pojem zrak je obična beseda: luft ali lëft ali v genit. vendar lufta. (Nemški furmani so skoz

PODLISTEK.

Col-Podvelb.

(Začetek v 64. in 65. števil. »Edinosti«.)

J. Trošt.

(Dalje in konec).

Ljudstvo je todi krepko, zdravo in veselo; tipi skoro brez izjeme slovenski. Zares je lepo poslušati, ko se zbero fantje in zapoje kako domačo. Glasovi so izborni in tudi petje kakor tako dobro, ali iz sposobnosti se vidi, da bi se dal sestaviti močen zbor, ki bi delal čast ne le vsej vasi, temuč tudi vsej soseski. Sploh se vidi, da je mladina dokaj uneta za petje, kar je občna lastnost našega naroda. Človek, gledajoč krepki ta rod, veselo to mladino nepokvarjenega vedenja, mora vsklikniti z našim ljubimcem Gregorčičem:

»To bil je narod moj!«

Dozvoljujem si, da po nekoliko opišem Col in njegove prebivalce tudi z filologičnega stališča. Žalostnim srcem moram pridrúti, da je jezik todi zelo pomešan s tujščino.

D. Trstenjak piše v letošnjem letopisu »Matiče Slovenske« o slovenskem jeziku glede tujščine to-le:

»V Slovence se je najgloblje zasekal nemški element, ker smo z Nemci največ občevali, da smo se odvadili misliti po svojem. Mej tujkami v slovenski vlada to razmerje: na 50 romanskih besed pride

100 nemških, okoli 15 madjarskih in 5 turških.«

Žalibog, da je istinito to tudi v Col-skem narečju. Madjarskih in turških besedi sicer ni, razen če mislimo nekatere madjarske kletve, katere so pa uže izgubile svojo prvotno in pravo obliko. Nemških besed je sila božja in tudi romanskih je precejšnje število. Glede nemščine lahko se prostodušno trdi, da tudi prese-gajo omenjeno razmerje.

Sploh če kdo opazuje ta jezik, reči mora, da je todi divjal jedoč hud nemški vihar. Ali to ni znano, da bi se bili kedaj tu Nemci ustavliali in še manje, da bi bila tu kaka nemška naselbina, razven če mislimo s tem gospodo grajsko. Ali samo to je dovolj! Če se sliši, v tem in tem kraju je nekaj gospodovala ta in ta grofovska ali katera si uže budi plemenita rodovina z nemškim imenom, sklepa se z jeziko-slovnega stališča prav za gotovo: to ljudstvo govori svoj materin jezik popačeno in spakedrano. To je dokazal uže p. J. Trdina v svojem spisu: »O Dolenjih v letošnjem »Slovanu«. In to je tudi faktum. Če prašamo, odkod se je vrinolo mej naš narod toliko nemških besed, ko je vendar po teh krajih toliko oddaljen od Nemcev, da kak pozabljenec uže lahko pozabi ogromnega števila nemških besed, predno pride od nemške meje v svojo domovino? Ali kaj bi prašali po daljnih Nemcih, ki so jih ubogi ljudje imeli pod samim nosom in včasih britko čutili njihov moč. Prav malo je pravega slovenskega plemstva, koje se je ohranilo od starih časov; pri nas pa na Kranjskem je plemstvo bilo v

obče nemško. Lahko si vsakdo misli, kako malomarno so se ti učili našega jezika, kako so naše besede zavijali in kovali; to je dokazal zopet gori označeni g. profesor v svojem spisu. In če se je ljudstvo hotelo gospodi prikupiti, moralo je govoriti oni jezik, ki je gospodi ugajal, (nemške besede v slovenskih oblikah).

Če razdelimo germanščino in romanščino v vrhe, za katere se rabi jedno in drugo, dojdemo do rezultata: romanščina se rabi bolj pri zidanji, kar ni čudno, germanščina pa pri orodji in konjskih imenih in opravah.

Žadnimo natančneje pri romanščini ali recimo laščini. Rekel sem, da se ta rabi pri zidanji. V dokaz, evo obrazca:

Ko začno hišo zidati, izkopljejo najprej jarek za fundo (it. fondo — fundamento) ali fundament. Dober zidar mora imeti natančno »škvadro«, da meri z nio kote in vogle. Pri zidanji oken treba gledati, da se naredi lepo »špalet« (it. spallere sliši temu izrazu). Predno hišo pokrijejo, morajo dobro utrditi »grandale« (it. mislim: grandale) to je rob iz skril, ki moli nekoliko iz zida, k temu se pritrdé žlebovi. Ko so uže tramovi in kobilé v redu (kobilá: trije tramovi sestavljeni v obliki grške delte), dene se vmes še andarole (vsakako it. beseda), da je streha bolj trdna. Pri stavljenji tramov na streho se mora paziti, da se polože vsi po plosk, to je, da leži čveterokotnik, kder je tram odžagan z daljšimi stranicami vodoravno in ne morebiti navpično, sicer bi stal potem tram na »kvadrel«.

Iz tega lahko vsako razvidi, da so

Gurkom, Čerevinom, Vorozovom, Daškovi in družini. Potem je naš cesar predstavil svoje spremstvo ruskemu caru, tudi ta se je vedel jako prijazno in vsacemu roko podal. Potem je ruska carica predstavila še visoke gospé našemu cesarju in na to so se vsi odpeljali v grad, in sicer se je peljal naš cesar z rusko carico, ruski car pa z veliko knjeginjo Marijo Pavlovno.

Kmalu potem so se zbrali zopet na kolodvoru isti ruski dostojanstveniki, kakor prej, toda častniki v nemški opravi in z nemškimi redi odide, ker ob štirih je dospel vlak z nemškim cesarjem. Sprejem je bil enak, kakor zgoraj popisani. Ker je k sprejemu prišel tudi naš cesar, peljal se je nazaj v grad z ruskim carjem, carica pa z nemškim cesarjem.

Ob sedmih zvečer je bil obed; miza je bila pogrnena v podobi konjskega kopita, carica je sedela zgoraj v sredi, na njenej desnici naš cesar, na levici nemški cesar, nasproti carici pa ruski car, napitnic ni bilo družih, le trije cesarji so si nazdravili.

19. t. m. dopoldne je bila velika vojaška parada, popoldne so šli vsi trije cesarji na lov na jelene v zierginiški zverinjak. Mej tem pa so se sešli v pogovor ministri zunanjih zadev vseh treh cesarjev, Bismark, Kalnoky in Giers. Pogovor je trajal dve uri. Zvečer je bil v gledališki pis, h kateremu je nemški cesar pripeljal rusko carico, avstrijski pa Marijo Pavlovno; poslednji je v gledališki sedel carici na desnici, prvi pa na levici.

17. t. m. zjutraj ob osmih je odpotoval nemški cesar z svojim spremstvom. Spremili so ga na kolodvor oba cesarja, carica, carska obitelj in visoki ruski dostojanstveniki. Nemški cesar je pri slovesu najprej poljubil carico na usta, potem je dvakrat poljubil roko, cesar je imel mokre oči in tudi carica je bila zelo ganjena. Potem je cesar Viljem poljubil roko velike knjeginji, objel in trikrat poljubil cesarja Fran Jožefa, carja, velike kneze ter se potem zbranemu avstrijskemu in ruskemu spremstvu zahvalil za srčni sprejem. Nazadnje je stopil v voz ter se odpeljal mej burnim klicem »ur!«

Ob desetih je zapustil avstrijski cesar Skiernievice. Poslovitev je bila enaka, kakor pri odhodu nemškega cesarja. Po srčnej poslovitvi v prostorih na kolodvoru je stopil naš cesar s carico pod pazuhu na peron, za njima so šli car z veliko knjeginjo Pavlovno in velika kneza Vladimir in Nikolaj. Cesar je carici poljubil roko, kakor tudi velike knjeginji ter je objel in trikrat poljubil carja, segel mu srčno v roko ter se mu v gorkih besedah zahvalil za lep sprejem. Nato je cesar objel in dvakrat poljubil velika kneza. Ko se je vlak začel pomikati, vzdignol je cesar še roko k pozdravu, car mu je zaklical: »Bon voyage«, veliki knez Nikolaj pa: »Au revoir«, in zbrani so zaorili: »ur!« Wittgenstein, naše dežele v Trst furall, Bavarci, Dunajčani itd.)

Zatorej mora pač vsak pravi domoljub težko in z veseljem pričakovati knjige, koje nam obeča »družba sv. Mohorja«, namenjeno rokodelcem, kder bodo imena orodij slovenska. Po tem se lahko mladina nauči imenovati orodja v svojem materinem jeziku, saj za dorasle je to uže skoraj nemogoče. — Najslabša lastnost našega naroda je ta, da se mu tuje besede vedno bolj dopadajo nego mile domače. Če le čuje kdo kako popačano laško tujko iz Gorice ali Trsta, nemško kje gori s Koroškega ali tudi še bliže: iz naše metropole »bele« Ljubljane, brž jo donese domov. Na Golu je ta slabost še v večji meri, ker se še vsak postavlja s tem, če bolj »po nemško« zakroži, češ: jaz znam, pa je! Kdor zna, pa zna! Tako si ljudje tudi še sedaj sami napravljajo oni nemški vihar, koji sem prej omenil. In bi morebiti kdo prašal, zakaj ljudje ne spoštujejo svojega jezika? Odgovoriti moram istino, pravo pravcato istino: ker ne poznajo njegove vrednosti. Ljudstvo je tako otrpnelo pod nemškim pritiskom, da ga uže ne čuti skoraj več. Ljudstvu manjka luči, da bi spoznalo svojo lastnino, da bi spoznalo pradedov svojih jezik, kateri ni bil tako zelo popačen, da bi vedelo ceniti tudi njih jezik, kakor cenil njih spomin! Ali še samo jednega človeka je težko podučevati, toliko bolj pa vso množico naroda. A s časom se vse zgodi! Tolajmo se s prislovico: »Tempora mutantur et nos mutantur in illis!«

Puškin in Benkendorf so spremili cesarja do granice, Kaulbars pa do Dunaja.

General Gurko je prejel od našega cesarja veliki križ Leopoldovega reda, Giers in Lobanov pa veliki križ reda sv. Stefana. Grof Kalnoky je dobil veliki križ reda sv. Andreja in bilo je še več družih odlikovanih.

Tako so minoli sijajni dnevi tricarškega shoda v Skiernievicah, zgodovina jih zapiše v svojo knjigo, da bi človeštvu bili blagonosni!

Kaj se je sklenolo pri shodu, to je nam navadnim ljudem še zakrito, časniki, ki zajemajo iz visocih krogov, poročajo, da je shod utrdil politiko miru in splošnega pomirjenja, ni šlo za formalne pogodbe, ampak za soglasje vladarjev v vseh prašanjih in za to, da se čuje nad zaničevalci obstoječega reda i nad anarhisti, ki si prizadevajo uničiti vse državne zakone.

Cesar je 18. t. m. opolnoči dospel v Schönbrun, zvečer pa zopet odpotoval na Tirolsko, da bo priča pri otvorjenji arlberske železnice. Prad ohodom je še obiskal grško kraljevo obitelj, ki se zdaj mudi na Dunaji, v malo dneh pa skoz Trst odpotuje v Atene.

Štajerski deželni zbor hudo prezira slovenske poslance, pri volitvah v posamezne odbore je skoraj popolnoma pozabil nanje, to je toliko večje graje vredno, ker oni zbori, kder so Nemci v manjšini, kakor na Češkem in Kranjskem, vse drugače postopajo ter ne potiskajo v kot manjšine. Štajerski slovenski poslanci so osnovali poseben klub, kateremu je načelnik baron Goedl.

V Libericali na Češkem so odprli ljudsko češko šolo, ker je 160 čeških očetov vpisalo svoje otroke za češki poduk. A liberalce je to tako zbudilo, da so upijani mnogo delalcev, da so razsajali po mestu zoper to šolo; žandarji so morali mir narediti ter so več kričačev zaprli. Vsled tega dogodka je češki poslanec Matuš v deželnem zboru interpelliral deželnega namestnika, ki je zagotovil, da stvar preišče in potem zboru poroči.

Volitve v hrvaški sabor so jako burne: stranke napenjajo vse moči za zmago svojih kandidatov in vlada na volilce silno pritiska; na vseh voliščih so žandarij in vojaki. V Jaski je prišlo do krvavega boja. Žandarji, ki so se neki vtikali v volitve, bili so sprejeti s kamenovanjem, ti pa so rabili orožje, dva dijaka sta obležala na mestu mrtva, eden je bil ranjen, več ljudi pa so zaprli. Kolikor je doslej znano, izvoljenih je 48 vladnih pristašev, 20 Starčevljancev in 7 kandidatov neodvisne stranke.

Vnanje dežele.

Mej Švice in Italijo so razmere uže dalj časa nekako napete; tudi tam rogovili Iredenta i dela na to, da bi se italijanski del Švice združil z Italijo; tudi stroge naredbe na švicarskih mejah od strani italijanske vlade zaradi kolere niso ugodno vplivale na švicarsko vlado. Italijanski konsul v mestu Lugano pa se tako vede, da ga švicarska vlada ne more več trpeti, zato je italijanskej vladi naznanila, naj ga odstavi, i če tega ne stori, vzame mu švicarska vlada konsulske pravice.

Angleška vlada se malo briga za to, kar se godi v kopnej Evropi, Gladstonu tudi shod treh cesarjev ne imponira mnogo, posebno mrzlo pa se vede proti Nemčiji, kar priča najbolj to, da je za angleškega poslanca na nemškem dvoru prav zdaj imenovan sir B. Malet, mož, ki Bismarku nikakor ne more biti priljubljen, ker na njegov svet, ko je bil generalkonsul v Egiptu, bombardirali so Angleži Aleksandrijo in potolkli Arabi pašo, kar Bismarku ni bilo po godi. Prijateljstvo mej Angleško in Nemčijo je tedaj zelo zelo hladno i ne bo se čuditi, ako ga dogodbe v zahodnej Afriki še bolj ohladé.

Mej Francosi in Angleži je shod treh cesarjev provzročil velik časnikarski razpor. Angleški časniki naglašajo namreč, da je bila Francija izključena od shoda in da je vsled tega osamljena. Francoski časniki pa zelo ostro zavračajo angleške ter podarjajo, da tudi angleška kraljica ni bila na shod povabljena in da so se na shodu najbrže razpravljala prašanja, ki mnogo

bolj zadevajo Anglijo, nego Francijo, Anglijo sovraži zdaj ves svet i nemogoče bi bilo njej, zdaj sklenoti zvezo s katero koli državo, Francija pa se bolj na strani drži, ker se zbira. Francija je z svojim vedenjem zadnjih dvanajst let pridobila spoštovanje pri svojih sovražnikih, Anglija je pa dospela do tega, da si je od enega do drugega konca sveta nakopala na legijone sovražnikov.

V Belgiji liberalna stranka hudo rogovili. Po mestu Bruselji skoraj vsak dan razsaja drhal, katero policija razganja. Ker ima ta stranka v državnem zboru manjšino, zato posebno pritiska na kralja, celo ponoči se zbira pred kraljevo palačo drhal, da bi kralja prestrašila. Mnogih mest zastopi so se izrekli zoper novi šolski zakon ter 17. t. m. poslali zastopnike h kralju, da bi ta zakon odpravil. A kralj je zastopnikom na nagovor bruseljskega župana odgovoril, da se mora podvreči volji, katero je dežela izrekla po večini svojih poslancev. On ostane vedno zvest svojej prisegi in bo skrbel, da se obvaruje red pri parlamentaričnej vladi.

Angleška vojska v Egiptu se pomnoži zopet za 300 mož. General Wolseley je to zahteval in angleška vlada je dovolila. Wolseley se skrbno pripravlja na vojno zoper krivega proreka.

S francosko-kitajskega bojišča se poroča iz Shanghaija 16. t. m. v časnik »Times«: Skupščina tujih naseljencev je sklenola protest zoper nadaljevanje vojne mej Francozi in Kitajci, ker vojna škoduje trgovini, ter bode od dotičnih vlad zahtevala, naj se pohotati. — Francoski časnik »Journal Paris« pa omenja, da kitajska vlada išče posredovanja ter pristavlja, da se francoska vlada, pa tudi javno menenje francoskega ljudstva ne podverže nobenemu posredovanju. Courbet je brzojavil, da Kitajci cenijo svojo zgubo v Fu-čevskem arsenalu na 15 milijonov, zgubo kitajskega brodovja pa na 18 milijonov frankov. — Iz Shanghaija se 17. t. m. poroča v »Reuters Bureau«: 2000 francoskih vojakov se je izkrcalo v soteski Rimpal, zgrabili so Kitajce ter jih popolnoma potolkli. Kitajci se po velikej zgubi umikajo.

Deželni zbor kranjski

je imel 16. t. m. drugo sejo. Po prečitaniu in odobrenju zapisnika zadnje seje je deželni glavar naznanil dolgo vrsto prošenj, zadevajocih denarne podpore za ceste, mostove in druge enake stvari. Mej temi je bila tudi prošnja iz Smartna pri Litiji za uvedenje poludnevnega poduka na štirirazrednej šmartinskej šoli in za omejitve učenja nemškega jezika, potem prošnja za promembo šolskega zakona glede učiteljskih plač. Na predlog poslanca g. L. Svetca se je predzadnja prošnja takoj prečitala, on jo je tudi takoj vtemeljeval s tem, da imajo učenci zelo daleč v šolo, gledé nemščine pa je predlagal, naj bi se v nemščini podučevali le oni učenci, katerih roditelji to zahtevajo. Vladna predloga o spuščanju zasobnih žrebcev za konjsko plemenitev se je izročila upravnemu odseku.

Deželni odbornik g. Murnik je poročal o dopolnitnih volitvah ter predlagal, naj se vse potrdé. Temu se je protivil poslanec g. Deschmann glede volitve gosp. Obreze ter mnogo govoril in očital vladi, kako strašno je pritiskala na volilce, da je pokopala gosp. Zarnika, slobodoljubnega moža.

Temu očitanju so oporekali g. deželni načelnik, poslanec Šuklje in Sterbenec i na zadnje tudi poročevalec Murnik. Pri glasovanju o Obrezejeje volitvi je obsedela Deschmanova stranka.

Poročilo deželnega odbora o agrarnih razmerah na Kranjskem se je izročilo posebnemu gospodarskemu odseku 11 udov; poročilo o proračunu deželnega zaloga finančnemu odseku; poročilo o občinskih dokladih in o uvedeni taksi za ogledovanje živine pri izdavanju živinskih potnih listov, upravnemu odseku. »Glasbeneje matice« se je dovolilo 500 gl. podpore; uslišalo se je še več drugih prošenj za podporo, nekoliko pa tudi odbilo.

Tretja seja je bila večeraj. O tej prihodnjič.

DOPISI.

V Trstu, 18. septembra. (Izv. dop.) — Lausko leto ni bilo skoraj nobenega hrupa po Trstu zaradi obletnice del. podp. društva, akoprem je tudi lani, kakor letos,

to društvo šio se svojo zastavo v cerkev sv. Antona novega. Ali letos so goriški Lahoni razvezali hudobne duhove zaradi goriške slavnosti in to je tudi naše Lahone tako razburilo, da letos niso mogli več prenašati naše trobojnice, vibrirajoče po tržaških ulicah, popala jih je neka mrzlica in zdaj tekmujejo z Goričani o napananju Slovencev. Nastalo je pravo, pravcato prašanje zastav, in to je za seboj potegnolo tudi še druga prašanja. Različna lahonska društva zdaj prosijo, da bi se jim dovolilo nositi javno svojo zastavo po Trstu, a vlada to odbija. Lahoni rakurirajo in tudi to zastoj. Zato pa so začeli zdaj lahonski listi ščuvati, in skoraj gotovo bomo imeli prašanje zastav tudi v mestnem zboru.

Menimo, da odgovor na take in enake interpelacije, kakor tudi drugi, zaradi slovenskih pridig v Trstu, ne bode težak. Da pa delav. podp. društvo postaje zbog teh dogodkov vedno važnejše, in vedno več trn v peti zagrizlim Lahonom, to mora veseliti vsakega Slovana, kajti to društvo res lepo izpolnuje svoje nalogo na vsako stran ljudi glede duševne omike svojih udov. Čudno se je torej zdelo marsikomu, ko je čital v radikalnem dnevniku Ljubljanskem, da je treba v Trstu nadomestiti rajno rojansko čitalnico. Prašam: Čemu bi slov. delalec v Trstu plačeval še posebe za čitalnico, ko ima uže svojo prav lepo čitalnico preskrbeno boljše z listi in knjigami, nego je vsaka druga čitalnica. — Delalec plača za to, da v slučaju bolezni dobi podporo, zdravnika in medicine, čitalnico ima po vrhu, da mu ni treba zato plačevati posebe; on ima 5 lepih sob v najlepši ulici Trsta (Acquedotto). Kaj bi še iskal v ulici »Farneto«?

Zato pa mislim, da ideja tretje slov. čitalnice v Trstu v Farnetu ni nič drugega, nego »sport«; za take stvari pa Slovenci še niso pripravljani. Pametni, mirno in trezno misleči ljudje so uže davno izrekli, da se ne da nobena stvar na glavo postaviti.

Sicer pa bi bilo le želeli, da bi mogli dve slovenski podporni društvi v Trstu dobro napredovati, kakor napreduje več italijanskih; vse dobro, le »sporta« ni treba uganjati se slov. društvi, ker »sport« je le za bogate Angleže. Sporta je v obče preveč v Trstu; ali za denes je boljše, da ga le od daleč gledamo.

Ker sem uže pri ljubljanskih listih in njihovih poročilih, naj mi bode dovoljeno, da poprašam še nek drugi ljubljanski list: kje je oni protest okoličanov proti zastavi del. podp. društva? Ali je oni dopisnik patrijotično mislil, ki je okoličane take felonije obdolžil? Zakaj se je sploh tako poročevalo? Gotovo ne iz veselja, da je smelo slovensko društvo po Trstu se svojo zastavo.

In potem občni zbor »Sokola«, kaj je ta pokazal? Pokazal je menda zadosti jasno, da niso bili tako potrebni dobri sveti v nekem ljubljanskem listu, in da jih tuk. Slovenci ne morejo in ne maraja uvažati. Stvar je sploh tako malenkostna, da zaradi nje ne pride niti do preprirov, katerih uprav par osob tako gorko želi.

Ker sem uže pri teh naših mizerijah, naj omenim še slovenskih pridig v tržaških cerkvah. One pridige, katere Lahone tako bodejo, niso nič novega, laž je, da jih je še le č. g. Sterk uvedel, ampak ponavljajo se vsako leto o tem času. To je takozvana »oktava« na čast Materi božje, mej katero se prediga 8 dni italijansko, 8 dni slovensko. Kakor se sliši, to slovensko pridiganje zbada tudi par tonzuriranih mladih ognjevitih Lahonščev in ti so nekda zatekli se v uredništva bogokletnih listov, da jih nadražijo proti č. g. Sterku. Zalostno zadosti, ako je to res; ali da ni nemogoče, tega so nam dokaz tudi nekateri dogodki pri Sv. Jakobu. Taki gospodje v talaru so »Alabardi« i veri apostoli della pace. Mi menimo, da se ta pot vendar enkrat vlada oglasi, ako bode res kaj interpelacije v mestnem zboru. Čas bi bil, da odločno zavrne taka iz trte izvita natolcevanja in agitacije. Ako tega ne bo, pa pride morda ta stvar še v drž. zboru na razgovor.

Te dni je bila deputacija gorišk. bralnega in podpornega društva pri tuk. c. k. namestniku, da se pritoži zoper odlok goriškega glavarstva; a kakor se sliši, ni opravila nič in soditi se more, da slavnosti sploh ne bode več letos. Hujskanje Iredentašev presega vse meje, ali uprav vlada bi mu morala postaviti meje.

Iz tega vsega je razvidno, da je na Primorskem prav lahko kritikovanje, ali nad vse težko uspešno delovanje. Kakor čujemo, nastavljajo Iredentaši »brgone« po okolici, na katere hočejo pri prihodnjih volitvah za mestni zbor loviti razne lahke »ptičke«; okoličani, bodite oprezní, posebno pazite na hanskega lorda, da se ne maščuje nad Vami, da Vam namreč po ovin-kih ne obesi na vrat kacega Poldota ali Rikardota. — Pozor!

Iz Gorice, 17. septembra. — V predzadnji »Edinosti« sem v naglici poročil, da slavnost »Slov. bralnega in podpor-

nega društva ni od e. k. okraj. glavarstva dovoljena, opira se slav. isto na te le razloge: Prvič, da misli omenjeno društvo privediti veliko slavnost za imendan njegovega veličanstva presvet. cesarja, ko se blagoslove društvena zastava 5. oktobra na Malih Rojicah, da to je le očitveni izgovor. Obžalovati moramo, da slav. okraj. glavarstvo ni še prepričano o udanosti goriških Slovencev do svojega vladarja, kakor da še nikoli nismo praznovali tacih praznikov. »Edinost« je v imenu briških in tržaških Slovencev svetovala, naj bi se ta slavnost radi trgatve prej ali kasneje vršila, ali odbor podpornega društva je želel prav imendan svojega cesarja praznovati, in tako tudi svojo zastavo blagosloviti.

Drugi izgovor slav. okraj. glavarstva je, radi javnega miru in napadov mej deželani in goriškimi Italijani. Najprej se mora oporekati, da ni vse resnica, kar goriški »Corriere« o teh napadih piše, kar je uže nekaj sam preklicaj. Potem pa nastane prašanje, kedo je vse to zakrivil, da je mej Slovenci in goriškimi iredentisti postalo tako sovraštvo? Kdo drug, nego italijanski listi, ki so tako nesramno in razžaljivo o nas Slovence pisali, da se je morala slavnost odložiti, da bi morala bila slav. vlada te liste radi javnega miru zapleniti. Kdo drug je tega sovraštva kriv, nego goriška iredenta, ki vse slovenske napise, hiše poštenih miroljubnih družin, celo veže božje maže, tako da se mora uže vsak postenjak sramovati, in čuditi se je, da policija toliko časa ni prišla še na sled tej golazni, katera dela nečast in škodo goriškemu mestu.

Tretji razlog okraj. glavarstva je radi zdravstvenih obzirov (kolere) Prosimo: ako se sme vršiti koncem t. m. živinska razstava v Gorici, ko pride toliko živine in ljudstva skupaj, ako se po deželi vrše javni ples, upali bi toraj, da zdravi slovenski narod dne 5. oktobra gotovo ne prinese v mesto nobene bolezni in tedaj tudi kolere ne. Mogoče, da bi za goriško iredento bila ta slavnost velika kolera; pa če se ta slovenske kolere boji, naj se jej ogne tja dol, kder je v resnici.

Na vse te razloge slav. okraj. glavarstva je odbor podpornega društva vložil rekurs na c. k. namestništvo v Trst, in ako tudi slav. isto slavnost odliče, vložil odbor rekurs na visoko ministerstvo; in ker bode prav ta čas naš drž. poslanec vitez dr. Tonkl na Dunaji, naj se pa on potegne za čast »podpornega društva« in sploh vseh goriških Slovencev, kakor je zagotovil.

Zadnje nedeljo je napravila Prvaška čitalnica prvo svojo veselico, katera je bila močno obiskana. Računilo se je okoli 700. nižjega in odličnega ljudstva.

Prostor veselice, da si ne prav pripraven, bil je lepo okrašen. Vse točke programa so izvrševali in izvrševali sami domačini. Posebno pevci in pevkineje pod voditeljem g. učitelja Orla so prav dobro peli, le škoda da je bil prostor, kakor sem uže zgoraj omenil, nepripraven, to je prenizek, da je petje kakor tudi govore nekoliko dušili. Ali sploh se mora dati vsa čast domačim godbi, pevcem, kakor tudi igralcem in igralkam, da so vsaki svojo nalogo častno izvršili. Po hesedi je bil ples, katerega se je udeležilo nad 100 parov, ki so do ranega jutra se veselili. Veselica je donesla, kakor se govori, okoli 150 gl. gotovine, kateri znesek, upamo, da odbor v dober namen določi. Konečno ne smem zamolčati, do bode odbor drugi krat za boljši red skrbel, kot pri prvi veselici, pa se ne sme zameriti. Za vse drugo pa čast narodnim Prvaškovcem.

Rodoljub.

Domače in razne vesti.

Odborniki, namestniki in poverjeniki polit. društva »Edinost« so vabljani po predsedništvu omenjenega društva k odborovi seji, ki bode vtorek, 23. t. m., točno ob 1 uri popoldne v prostorih del. društva, Via Acquedotto št. 11., I. nadstropje. Poverjeniki, ki še niso poslali društvenih pol odborov nazaj, naj jih pošljejo po pošti. Ker so na dnevnem redu jako važne zadeve, nadejati se je, da se te seje prav gotovo udeležé vsi odborniki, namestniki in poverjeniki.

Vreme imamo zadnji teden v Trstu tako gorko, da tolike gorkote v nobenem kraju Evrope nemajo. — Na Akvedoti so v lepem cvetju konstanji, katerim je uže proti koncu spomladni perje odletelo; Skoraj gotovo je to cvetje zadnje, in žnjim jemljajo slovo od sveta, ki se tukaj spreha.

Sejma. Na sejmu, ki je vsako leto v mesecu septembru na »Potoku« in ki se letos 5. prih. pondeljkom prične, prepovedal je mestni magistrat iz zdravstvenih obzirov prodajo stare robe, naj si bode obleka ali hišno orodje.

Vojaški kontrolni zbor. V smislu §. 32 vojaške instrukcije se morajo

objaviti pri kontrolnem zboru vsi vojniki, koji so na odpustu in v rezervi, naj si bodo pešci ali pomorščaki ne izimši enoletnih prostovoljcev, kojim je bilo dovoljeno službovanje za bodoči čas, kakor tudi v letu 1883. potrjeni dopolnilni rezervniki. Kontrolni zbor bode v pomorske vojašnici v starom lazaretu v teh le dnevih od 9 ure v jutro po tem le redu: 1., 2. in 3. oktobra t. l. pomorščaki po alfabetu kakor sledi 1. od a) do vključljivo do b) 2. od i) vključljivo do r) in 3. od s) do ž) 4. in 5. pešci in sicer 4., od a) vključljivo do m) 5. od n) do ž) 6. lovci, konjiki, topničarji, inženjerji, žrebarji, sanitetni in oskrbovalni oddelki. Prosti so tega zbora le oni, ki so bili do letos v stalnej službi, ali pa ki so bili pri orožnih vajah, ali ki so doslužili in isti, ki so v javnih uradih, dalje vsi oni, ki so v zaporu ali pa v kakor sodnijske preiskavi, oni ki so z dovoljenjem šli na morje, oni rekruti ki so bili pri zadnjem naboru kot namestniki in niso bili še letos v službo pozvani. Komur ni mogoče priti k temu kontrolnemu zboru, naj do okrajnega dopolnilnega poveljništva vloží z 50 nov. kolekovanega prošnje.

Tržaške novosti:

Komisija mestnega zbora za pripeljanje vode Reke v Trst je odišla včeraj v Bistrico, da tam nadaljuje obravnave; iz tega se vidi, da si mesto resno prizadeva, da bi napeljalo ono vodo v Trst.

Načrt železnične zveze med postajo hrpeljske železnice in postajo južne železnice, oziroma nove luke, sta predložila inženirja Buzzi in Rigetti dež. vladi, katera ga je odobrila. Ta načrt je zdaj na magistratu razpoložen občinstvu na ogled v namen, da interesirane stranke napravijo eventualne ugovore. Po tem načrtu bi šla ta zvezna železnica skoz hrib sv. Justa, prišla bi na lesni trg in tam bi šla naprej skoz Via Torrente, Via Ghega v novo luko. Železnica bi ne šla po ulicah, ampak nje proga bi šla po mostu na pilastrih podobnem cesti, ki bi bila v katerih krajih enako visoka z strehami hiš. Med lesnim trgov in Via Torrente bi se moralo zaradi te ceste podreti nekoliko hiš. Govori se, da se ta cesta skoraj gotovo izvrši, ker cesta okoli brega bi bila daljša in bi skoraj nemogoč storila vsak drug promet v starej luki. Kake se, da bode nekaj več dela v Trstu, kar naše ljudstvo željno pričakuje.

Tržalka »Solobarda« se vedno draži in ščuva na Slovence. Včeraj je bila zopet zaplenjena zaradi članka »Non slavizzeremo la patria. Non slavizzeremo la religione«.

Poslušan samomor. 26. letna starinarka Marija Ostrož je v sredo popoldne skočila pri sv. Andreju v morje z namenom, da bi se vtopila. Rešil jo je neki konduktor tramvaja z pomočjo družih. Ko se je zaveda, odnesli so jo v bolnico. Kriva je bila uže zopet ona čemerna ljubzen.

Samomor. Nek Ivan Sueng, ravnatelj neke zaloge stekla in porcelana je včeraj popoldne jako srčno poljubljal svojo ženo in otroke, po tem pa šel v podstrežje hiše, v kateri je stanoval (Via Carintia) in tam pil ciankali, vsled česar je precej umrl. Ker ga ni hotelo biti z podstrežja, šla je žena gledati za njim, a našla ga je mrtvega. Uzrok je nekda ta, da je kupil v družbi z nekimi židovi večo tiskarno, ter da je imel te dni plačati svoj delež 2000 gl., ker pa jih ni prijel, kder jih je imel prijeti, zaudal si je, da ne bode imel protestov in sitnosti. Priti v zanjke nekej baži ljudi pač je silno nevarno.

Policijsko. Te dni je nenadoma umrla neka Marija Kovač, v hiši št. 8. ulice Brix. — Ko so mrtvo preoblačili, vkradel se je v sobo nek zmikav in odnesel nekoliko obleke. — Nek eleganten mladeneč je kupil te dni v nekej prodajalnici neko galanterijo (ladijo za namizo). — Pogodil se je bil za 30 gl., a s pogojem, da bode doma plačal agentu, kateri nese ladjico z njim na dom. Res prideta v neko hišo ulica Carintia, tam gospodičič vzame agentu ladjico iz rok, odide po stopnicah z njo češ da prinese precej denar, pa agent je čakal zastoj skoraj celo uro in ko je začel iskati gospodičiča po hiši, ni bilo najti ne njega, ne ladjice. — Neznani tatovi so te dni vkradli izpred nekega magazina v ulici Sv. Spiridijona v belem dnevu ročni voziček. — Polcija je zaprla nekega peka, ker je na ulici napadal in v službi motil nekega uradnika vžitniškega davka. — Zaprla je policija tudi več malovrednih žensk zaradi nemoralnega vedenja na ulici.

Sodnijsko. Miha Furlan iz Nadražice, Jože Zavavljan iz Klanč in Jože Barič iz Velicega dola, vsi iz okraja komenskega, morali so se 16. t. m. zagovarjati pri tukajšnji c. k. dež. sodnji o kazenskih rečeh radi hudodelstva tatvine. Furlan, Zavavljan in Barič so v noči od 2. na 3. dan marca t. l. odnesli iz nezaprtega stanovanja Lorenca Danel-a na Kontovelu raznih stvari vrednih 29 gl. 56 kr. Furlan je na 10. aprila t. l. Mariji Danel, vdovi iz Božjega polja okraja sežanskega iz zaprete hiše ukradel perla in druge obleke zopet vrednih kach 24 gl. 50 kr. Zava-

dian je kmetu Janezu Legiša iz Medjace okraj tržaški, odnesel po noči 9. aprila 8 kokoši, ki so bile vredne najmanj 8 gl. Sodišče jih je spoznalo krivim in obsodilo Furlana na dve, Zavavljana na 2 leti in Barič-a na osem mesecev poostrene ječe. — Sodnija je obsodila Julija Netter-ja, znanega urednika »Pikante Blätter« na 7 mesecev težke poostrene ječe, ker je s pretinimi pismi hotel prisiliti urednika »Triester Tagblatt-a, da mu plača večo svoto denarja. Pretli mu je namreč, da objavi odlomke iz življenja omenjenega urednika Hilberga, ako mu ne da denarja. Taka je takozvana revolverška štampa! — Nam so znani še drugi enaki slučaji o Netterju, a takjn Netterjev je še več v Trstu.

Štipendiji. Po razpisu deželnega odbora goriškega so za vseučilišniške goriške province prosti 4 štipendiji po 200 gl. Prošnje z priloženimi spričevali naj se predložijo do 15. oktobra t. l. pri gori omenjenem odboru. Istrski deželni odbor je razpisal po en štipendij od 200 gl., za slušatelje juridične, filozofične in medicinske fakultete in politehnične, dalje so 4 štipendiji za gimnazijce in realce. Dotične prošnje od danes štiri tedne na deželni odbor v Poreču. Početkom šolskega leta 1884-1885. je razpisan en državni štipendij po 210 goldinarjev. Pravico uživati istega imajo le rojeni Istrani in Primorci, ki so na dunajske visoke šole za kmetijstvo. Zavezati se morajo s posebnim reversom, da bodo v svojem času delovali v svojej domovini. Prošnje, koje morajo biti od rektorata potrjene, naj se vložijo pri c. k. namestništvu v Trstu najdalje do 20. oktob. 1884. l. Dalje Baron Rottenburgov štipendij po 200 gl. za uboge učence nemške narodnosti, ali ako teh ni, tudi oni slovenske in italijanske s Primorskega, pa ki študirajo na gimnaziji v Gorici. Prošnje do 20. oktobra t. l. c. k. namestništvu v Trst potom gimnazijalnega vodstva v Gorici.

Originalni moto v 5 jezikih je postavil na čelo nekej brošurici originalni stari mož, nek Filli, rodoma Goričan. Ta moto se glasi:

Mit Seiner Liebe theils, und theils mit Seinem Schwert
Ja dat provis palmara d'un amirabil mert,
Sicché si può con fondamento dire
Che andiamo ad incontrar un avvenire,
Ki nam vaako zaupanje zagotovi
In povoljne želje na vselej spolni.
Et qu'il soit ainsi misericordi Deo
Qui coelum atque terram come d' un lampo feo.
Elevons nos prières vseej i povsod
Usque ad horam ultimam, wo uns heimführt
der Tod!
J. F.

Iz Froske nam poročajo, da ni bil oni samomorilec, Matevž Prašel, o katerem smo poročali zadnjč, uže več časa pri prvi pameti.

Ušel je v 17. dan t. m. 26. letni Kašpar Alojz Gladulič, bivši občinski tajnik in denarničar v Korminu iz bolnice usmiljenih bratov v Gorici, kder je bil bolan v preiskavi.

Deželna učiteljska konferenca in ž njo združena razstava učnih pripomočkov v Gorici odpre se slovesno, kakor se sliši v nazočnosti Nj. Ekscelencije gospoda namestnika 25. septembra t. l. po 9. uri jutraj in bo trajala do 28. septembra. Upati je, da se te slavnosti udeleží prav mnogo p. n. gg. učiteljev in družega slavnega občinstva. Komur je mar za napredek na šolskem polji, si bo gotovo ogledal krasna dela pridnih rok in bistrih glav.

Na smrt na vešala obsojen je bil v Ljubljani 24 letni France Vozelj, ker je 40 letno Marijo Božič umoril.

Iz Dalmacije. Kakor »Nar. Listi« poročajo, je občini Spica avstrijska vlada za 15 gl., prodala trdnjavi Nehaj in Sužanj. Na otoku Brač je kach 30.000 hektol. lanskega vina ostalo, ker ga niso mogli prodati.

Poziv! Pevski zbor delavskega podpornega društva bo imel v nedeljo 21. t. m. izlet na Vrdelež v krčmo obrtnijskega društva. Odnod točno ob 5 uri popoldne iz društvene dvorane. K temu izletu uljudno vabijo:

Pevci.

Poljski pesnik Kraszewski tudi v nemškej ječi neumorno dela na književnem polji. Spisal je v ječi povest: Oti kolebky do mogily (od zibelke do groba). To povest priobčuje zdaj varšavski list »Tygodnik Ilustrowany«.

Opazovanje na popotovanji. Nek popotnik je opazoval, kako se na železnica vedejo konduktjerji in popotniki po raznih voznih razredih ter prišel do teh le podatkov: V četrem voznem razredu so konduktjerji surovi in popotniki surovi. V tretjem voznem razredu so popotniki uljudni in konduktjerji surovi. V drugem voznem razredu so konduktjerji uljudni in popotniki uljudni. V prvem voznem razredu so konduktjerji uljudni in popotniki surovi.

Kolera je na Francoskem do mala ugasnola, v Tulonu in Marsilji umre na dan še poprek 1 do 3; v drugih krajih je tudi le sporadična; v Italiji pa je še huda v Napoli, kder jih na dan zboli še 400 do 500, sploh pa je tudi tam uže nekoliko

bolje in dobro znamenje je to, da se zadnje dni ne širi več.

P o d u k

o sredstvih proti kolere, o vedenji, kadar se bolezen prikaže, in posebno o prvi pomoči bolnikom (za občine na Goriško-Gradiškem in v Istri).

Čistost. Člen 1. Pomanjkanje čistosti pospešuje prej vsem drugim razvitek in širjenje kolere. Potrebna je tedaj največa čistost, bodi si lastne osebe, bodi si lastnega stanovanja. K čistoči pripomore mnogo dobro prezračenje stanovanj.

Obleka. Člen 2. V oblačilu iz v postelji naj se brani truplo, kolikor je mogoče, gorko. Volna na životu in posebno na trebuhu pomaga. Naj se varuje prav skrbno prehlajenja in vsega, kar more zatreti potenje, ker tako stanje je sposobno povzročiti črevni nahod (katar), ki je podoben prvim znamenjem kolere in tudi ugoden, da iz njega lahko kolera nastane.

Jedila in pijača. Člen 3. Skušnja potrjuje, da neredi v želodcu, v črevih jako pospešujejo nastop bolezni. Treba je tedaj izogibati se dietičnih neredov, živati zdravo hrano brez spremembe lastnih navad, če so redne. Zelenjave se morajo rabiti prav zmerno in praviloma kuhane. Tistih, ki se navadno surove jedo, treba se, kolikor je mogoče, ogibati. Na vsak način pa se morajo skrbno oprati v vodi in jeshu. Sadje naj se je kolikor mogoče kuhano: surovo le dobro oprano zrelo, olupljeno, in z največo varnostjo. Zmernost je najvažnejši element da se ohrani truplo zdravo in se brani boleznim, to sploh je gotovo najboljša previdnost protikolere. Razvada v vinu in v močnih pijačah (likierih) provzroči, kakor vsakdo vé, znamenite spremembe v želodcu in v črevih, ki pospešujejo razvitek bolezni. Naj se ne misli, da obilno uživanje vina in močnih pijač krepeča organizem in je dober lek proti strahu. Uživanje novega vina je absolutno zavržljivo. Voda mora biti čista in, če je mogoče, studenčnica. Ona iz vodnjakov naj se zavre in polagoma razhladi v zaprtih shrambah; da bo okusna, naj se primeša limonov sok ali malo jasiha. Mleko naj se ne pije nikdar surovo, marveč zmerom dobro zavreto ali še le pomolzeno.

Naznanilo vsacega sumljivega služaja. Člen 4. Če se prikaže kde kolera, dolžni so domači naznaniti to brez odloga občinskemu predstojniku ali njegovemu namestniku, ki bo skrbel, da se sporoči okrajnej političnej oblasti in zdravniku, odločenemu za zdravljenje. V tacem slučaji se opozarja vsak na veliko odgovornost, katere se zakrivi, in na veliko škodo, katerej izpostavi ne le bolnika in svojo družino, temuč tudi ves okraj, kder bi utajil slučaj kolere ali sumljive bolezni. Postrežba domačim ali drugim osebam, katere doleti ta dolžnost, ne škoduje nič, če le natanko spolnujejo v členih 1, 2, 3, in 8 navedene varnostne naredbe; zato so prav tako odgovorni, če zapuste bolnika. Dolžni bo klican k opravičenju pred gosposko in bo eventualno kaznovan.

Kako se je treba vesti v sumljivem slučaji. Člen 5. Če se čuti nenavadno béganje, posebno če se prikaže drista, naj gre dotičnik koj v posteljo, bodi prav zmern v jedi in pijači, naj ima trehuh gorak in pije dišeče (aromatične) pijače (čaj iz melis ali iz konjske mete, ali mlačno limonado, ne preveč, sladko). Če ni kmalo boljši, treba je brž rabiti tinkturo iz opija, katere se da bolniku šest kapelj v žlici vode in to vsaki dve uri (člen 11). Pred vsem je treba varovati se neprevide ne rabe čistil ali bljuvil ali drugih tako imenovanih pripomočkov proti kolere. Če prej, nego bi prišel zdravnik, bolnik mrzel postane, morajo se mu ribati z gorkim flanelom noge in roke.

Člen 6. Bolnik naj bo, kolikor je mogoče, ločen od zdravih, vstop v hišo naj se prepove tujcem, ki niso poklicani vsled dolžnosti njih službe pomagati bolniku, kakor zdravniki, duhovni, bolniški strážniki itd.

Člen 7. Bolniški izmečki naj bodo v posodah zaprti, v katere se polije iz previdnosti pristojna mera disinficijске tekočine (vodeni raztok s 5% ogelne kisline (acidum carbolicum člen 11). Oni naj se zakopljejo v krajih od prebivališč oddaljenih, daleč od studencev, vodnjakov in mlak. Absolutno je prepovedano prati in snažiti pri vodometih, vodnjakih ali studencih posodo ali drugo orodje, ki se je rabilo pri bolniku, ali ki je prišlo z njim v dotiko. Potrebna voda za tako delo se mora prnesti v hišo.

Člen 8. Vse osebe, ki pridejo v dotiko z bolnikom, naj se umijejo roke z disinficijsko tekočino, mešano v enakej meri z vodo ali, če ni drugega, z močnim jeshom. V nobenem slučaji naj se ne je in pije v bolnikovej sobi, in naj se vsak umije pred vsakim ohedom roke.

Člen 9. Perilo, obleka, postelja, soba za kolere bolnega naj se disinficira po povelju zdravnika ali župana; reči brez vrednosti, kakor slama, eunje in enake se sežejo.

